

AVROPA HÜQUQU

AVROPA İTTİFAQI ÇƏRÇİVƏSİNDƏ MƏDƏNİ İRS OBYEKT LƏRİNİN QANUNSUZ DÖVRİYYƏSİNƏ QARŞI REGIONAL ƏMƏKDAŞLIĞIN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

SİMA SÜLEYMANLI*

Annotasiya

Məqalədə Avropa İttifaqı çərçivəsində mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı beynəlxalq əməkdaşlıqdan bəhs olunur. Burada qanunsuz dövriyyəyə qarşı mübarizədə Avropa İttifaqı çərçivəsində regional əməkdaşlığın xüsusiyyətləri təhlil edilir. Bu istiqamətdə Avropa İttifaqı daha səmərəli və təkmil regional əməkdaşlıq mexanizmi olaraq müəyyən edilir. Qeyd olunur ki, regional əməkdaşlıq üçün ümumi olan universal səviyyədə mövcud beynəlxalq hüquq normalarının regional səviyyədə realizəsini təmin etmək xüsusiyyəti, Avropa İttifaqı çərçivəsində özünəməxsus formada bürüzə verir. Müvafiq regional normativ hüquqi bazanın olması, regional əməkdaşlığın həyata keçirilməsini hüquqi baxımdan təmin edir. Bu məqsədlə, Avropa İttifaqı çərçivəsində qəbul edilən normativ aktlar analiz edilir. Həmin aktların qanunsuz dövriyyə ilə mübarizədə hüquqi əsas kimi əhəmiyyəti və təkmilləşdirilməsi xüsusiyyətləri araşdırılır. Qeyd edilir ki, Avropa İttifaqı çərçivəsində müvafiq sferada hüquqi tənzimləmə kommunitar (daxili qanunvericilik) formasında həyata keçirilir. Bu formanın xüsusiyyətlərinin müəyyən edilməsi istiqamətində 1992-ci ildə qəbul edilən 3911/92 sayılı Reqlamentin və 2008-ci ildə qəbul edilən 116/2009 sayılı Reqlamentlərin və 1993-cü ildə qəbul edilən 93/7/EEC sayılı və 2014-cü ildə qəbul edilən 2014/60/EC sayılı Direktivlərin müqayisəsi aparılır. Regional əməkdaşlığın forma və istiqamətləri araşdırılır. Xüsusilə qanunsuz dövriyyə ilə mübarizədə operativ əməkdaşlığın xüsusiyyətləri müəyyən edilir. Qeyd edilir ki, burada əsas fərqləndirici xüsusiyyət, mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsi ilə operativ mübarizənin təkmil institusional mexanizmlər çərçivəsində aparılmasıdır. Burada operativ əməkdaşlıq Avropa İttifaqının üçüncü dayağını təşkil edir. Bu əməkdaşlığın həyata keçirilməsi istiqamətində Avropolun fəaliyyəti təhlil edilir. Onun fəaliyyətinin hüquqi əsasları təhlil edilir, forma və istiqamətləri müəyyən edilir. Avropolun yaradılması və fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi məsələləri araşdırılır. 2016-cı il tarixli Reqlamentin (2016/794) əhəmiyyəti müəyyən edilir. Qeyd edilir ki, bu Reqlamentlə mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsi İttifaqın ümumi maraqlarına zərər vuran hüquqpozuntusu kimi Avropolun birbaşa fəaliyyət sferasına daxil edilir.

* Hüquq üzrə fəlsəfə doktoru / Bakı Dövlət Universiteti / email: s.suleymanli@hotmail.com

Avropolun üzv olmayan dövlətlərin hüquq mühafizə orqanları ilə əməkdaşlığının xüsusiyyətləri təhlil edilir. Onun digər əməkdaşlıq mexanizmləri ilə qarşılıqlı əlaqəsi araşdırılır. Qeyd edilir ki, Avropa İttifaqı Şurasını məlumatlandırmaq şərti ilə Avropol üzv olmayan dövlətlərin polis orqanları ilə əməkdaşlıq edə bilər. Bunun üçün həmin dövlətlərlə əməkdaşlıq haqqında sazişin bağlanması zəruridir. Avropol və Azərbaycan Respublikası arasında belə bir saziş bağlanmamışdır. Amma Avropa İttifaqı ilə bağlanmış tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq haqqında Saziş operativ əməkdaşlıq üçün əsas ola bilər.

Açar sözlər: *mədəni irs obyektləri, qanunsuz dövriyyə, regional əməkdaşlıq, operativ əməkdaşlıq, Avropa İttifaqı, Avropol, Avropa Şurası, reqlament, direktiv.*

I. Giriş

Mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə ilə bağlı regional əməkdaşlıq mexanizmləri üçün xarakterik olan xüsusiyyətlər fonunda Avropa regionu özünəməxsusluğu ilə diqqəti cəlb edir. Bu, ilk növbədə, cinayətkarlıqla mübarizədə beynəlxalq əməkdaşlıq mexanizmlərinin Avropada daha təkmil olması ilə bağlıdır [9, s. 256]. Bu, bir tərəfdən, əməkdaşlıq üçün müvafiq hüquqi bazanın olması, digər tərəfdən, vahid iqtisadi, o cümlədən gömrük məkanının olması ilə şərtlənir [3, s. 95]. Regional əməkdaşlıq üçün ümumi olan universal səviyyədə mövcud beynəlxalq hüquq normalarının regional realizəsini təmin etmək xüsusiyyəti, Avropa regionuna məxsus formada özünü büruzə verir. Əvvəla, təkmil regional mexanizmlərin olması, Mədəni sərvətlərin qanunsuz olaraq gətirilməsinin, çıxarılmasının və onların üzərində mülkiyyət hüququnun başqasına verilməsinin qadağan edilməsinə və qarşısının alınmasına yönəldilmiş tədbirlər haqqında 1970-ci il UNESCO Konvensiyasının (bundan sonra - 1970-ci il UNESCO Konvensiyası) [2, s. 1, s. 813-821] əsas məqsədlərindən biri olan beynəlxalq əməkdaşlığın yəinə yetirilməsinə xidmət edir. Bu məqsədin regional səviyyədə çoxtərəfli formada həyata keçirilməsi, ikitərəfli əməkdaşlıq formasını istisna etmir. Qanunsuz dövriyyə predmeti olan mədəni irs obyektlərinin mənşə dövlətinin, tranzit və ya təyinat dövlətinin Avropa İttifaqının üzvü olmayan üçüncü dövlətlər olması, Avropa İttifaqı ilə həmin dövlətlər arasında operativ əməkdaşlığın ikitərəfli formada olmasını şərtləndirir. *İkincisi*, müvafiq regional normativ hüquqi bazanın olması, regional beynəlxalq əməkdaşlığı həyata keçirilməsini hüquqi baxımdan təmin edir. Belə ki: a) 1970-ci il YUNESCO Konvensiyası ilə nəzərdə tutulan (m. 5(a)), mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinin qarşısının alınması istiqamətində zəruri olan normativ hüquqi aktların qəbul edilməsini təsdiq edir; b) Mədəni sərvətlərə münasibətdə hüquq pozuntuları haqqında 1985-ci il Delfi Konvensiyasının [22] və Mədəni sərvətlərlə bağlı cinayətlər haqqında 2017-ci il Nikosiya Konvensiyasının qəbul edilməsi [23] 1970-ci il YUNESCO Konvensiyasının 8-ci maddəsində təsbit olunan təqsirkar şəxslərin hüquqi cəzalandırılması

öhdəliyinin yerinə yetirilməsini təmin edir. *Üçüncüsü*, müvafiq hüquqi bazanın yaradılmasının beynəlxalq müqavilə forması, bir qayda olaraq, Avropa Şurası çərçivəsində, kommunitar (daxili qanunvericilik) forması isə Avropa İttifaqı çərçivəsində həyata keçirilir.

II. Əsas məzmun və mühüm istiqamətlər

1997-ci il Amsterdam Müqaviləsi Avropa İttifaqına hüquqi-məcburi olan və birbaşa tətbiq edilə bilən, eləcə də müddəaları milli qanunvericiliyə inkorporasiya edilməli olan aktlar qəbul etmək səlahiyyəti verməklə, yeni daxili normayaradıcılığı formasının inkişaf etməsi üçün hüquqi əsas yaratdı. Bu normayaradıcılığının nəticəsi olaraq, Avropa İttifaqı orqanları mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsi ilə bağlı həm rəqlament, həm də direktiv formasında aktlar qəbul etmişdir. Məsələn, Mədəni sərvətlərin ixracı haqqında Avropa İttifaqı Şurasının 18 dekabr 2008-ci il tarixli Reqlamentini (116/2009) [13], Üzv dövlətlərin ərazisindən qanunsuz olaraq çıxarılmış mədəni sərvətlərin qaytarılması haqqında Avropa İttifaqı Parlamentinin və Şurasının 15 may 2014-cü il tarixli Direktivini (2014/60/EC) [10], Mədəni sərvətlərin gətirilməsi və idxalı haqqında Avropa İttifaqı Parlamentinin və Şurasının 17 aprel 2019-cu il tarixli Reqlamenti (2019/880) [17] nümunə göstərmək olar. Hüquq nəzəriyyəsiindən də bəlli olduğu hər iki akt hüquqi məcburi xarakterli normativ aktdır. Hərçənd rəqlament birbaşa tətbiq edilə bilən, direktiv isə birbaşa qüvvəyə malik olmayan hüquqi aktdır [1, s. 100]. Yəni direktivin realizəsi məqsədi ilə onun müddəaları üzv dövlətlərin daxili qanunvericiliyinə inkorporasiya edilməlidir. Belə ki, 2014/60/EC sayılı Direktivin 19-cu maddəsinə müvafiq olaraq, 18 dekabr 2015-ci il tarixinə qədər, üzv dövlətlər Direktivin milli qanunvericiliyə istinad edilən müddəalarının realizəsi istiqamətində müvafiq qanunvericilik və inzibati tədbirlər həyata keçirməli, bu tədbirlərlə bağlı Komissiyaya məlumatlandırılmalı, qəbul edilən normativ aktları Komissiyaya təqdim etməlidirlər.

Avropa İttifaqı orqanlarının mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinə aid qəbul etdiyi aktlarla bağlı aşağıdakı nəticəyə gəlmək olar: *əvvəla*, bu aktların müddəaları universal səviyyədə mövcud olan aktların mövqeyi ilə oxşardır. Məsələn, universal səviyyədə olduğu kimi, bir qayda olaraq, mədəni irs obyektlərinin dairəsi hər bir aktın məqsədinə müvafiq müəyyən edilir. Belə ki, 116/2009 sayılı Reqlamentin Əlavəsində verilən mədəni irs obyektləri ilə, 2019/880 sayılı Reqlamentin Əlavəsində verilən mədəni irs obyektlərinin adları eyni olsa da, onların yaşı ilə bağlı tələb fərqlidir. Məsələn, ixrac məqsədi üçün qədim kitablar üçün 100 ildən çox yaş həddi müəyyən edildiyi halda, idxal məqsədilə bu yaş həddi 200-dən yuxarı müəyyən olunur. Nəzərə alsaq ki, Avropa dövlətləri daha çox mədəni irs obyektlərinin idxal edildiyi dövlətlərdir, o halda bu heç də ədalətli sayıla bilməz. Oxşarlığı təbii qəbul etmək lazımdır. Çünki bu aktlar universal səviyyədə mövcud olan

beynəlxalq hüquq normalarının regional çərçivədə realizəsinə xidmət edir. Amma bu heç də qeyd olunan aktlarda fərqli müddələrin nəzərdə tutulmasını istisna etmir. Məsələn, Oğurlanmış, yaxud qanunsuz çıxarılmış mədəni sərvətlər haqqında 1995-ci il UNIDRUA Konvensiyasında (m. 3(3)) qanunsuz çıxarılmış mədəni irs obyektlərinin qaytarılması barədə tələbin verilməsi üçün ümumilikdə 50 il nəzərdə tutulduğu halda, 2014/60/EC sayılı Direktivdə (m. 8(1)) bu müddət 30 il müəyyən edilir. *İkincisi*, bu aktlar mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinin qarşısının alınması istiqamətində hüquqi əsaslar müəyyən edir. Bu baxımdan onların tənziometmə predmetini, bir qayda olaraq, mədəni irs obyektlərinin ixracı və idxalı məsələləri təşkil edir. Hərçənd bununla bağlı da bir məqama diqqət yetirmək gərəkir. Avropa İttifaqı çərçivəsində ilk olaraq və daha çox mədəni irs obyektlərinin ixracı məsələləri hüquqi tənziometmə premetini təşkil etmişdir. Belə ki, bununla bağlı ilk daxili hüquqi akt Mədəni sərvətlərin ixracı haqqında Avropa İttifaqı Şurasının 9 dekabr 1992-ci il tarixli Reqlament (3911/92) [11] hesab olunur. Daha sonra 2008-ci ildə qəbul edilən 116/2009 sayılı Reqlament 1992-ci il Reqlamentini əvəz etdi. mədəni irs obyektlərinin idxalını tənzioləyəcək daxili hüquqi akt, 2019/880 sayılı Reqlament isə illər sonra, 2019-cu ildə qəbul edildi. Avropa dövlətlərinin daha çox mədəni irs obyektlərinin idxalçısı qismində çıxış etməsi kontekstində bu hal heç də təsadüfi deyildir. Digər tərəfdən, 2019/880 sayılı Reqlamentin müddəələrindən görünür ki, Reqlament Avropa İttifaqının rəsmi jurnalında dərc edildikdən 20 gün sonra qüvvəyə minsə də, onun müddəələrinin tam olaraq tətbiqi 2025-ci ilin 28 iyunundan sonra üçün nəzərdə tutulur (m. 16). Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Avropa İttifaqı orqanlarının qəbul etdiyi aktların tənziometmə sferasına həmçinin qanunsuz çıxarılmış mədəni irs obyektlərinin qaytarılması da daxildir. Hərçənd bu diqqət edilməli olan məqamla bağlı fikirlərimizi dəyişmir. Mədəni irs obyektlərinin qaytarılması ilə bağlı ilk akt, Üzv dövlətlərin ərazisindən qanunsuz olaraq çıxarılmış mədəni sərvətlərin qaytarılması haqqında Avropa İttifaqı Şurasının Direktivi (93/7/EEC) [12] 15 mart 1993-cü ildə qəbul edilmişdir. 2014-cü ildə qəbul edilən eyni adlı 2014/60/EC sayılı Direktiv 1993-cü il tarixli Direktivi əvəz etdi. *Üçüncüsü*, müxtəlif vaxtlarda qəbul edilsə də, qeyd olunan aktlar mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinin qarşısının alınması üçün vahid hüquqi əsas müəyyən edir. Vahidik qeyd olunan hər üç aktın qarşılıqlı əlaqədə tətbiq edilməsini şərtləndirir. Hərçənd bu hüquqi əsas, mədəni irs obyektlərinin idxalı və ixracı üzrə lisenziyaların verilməsini üzv dövlətlərin səlahiyyətli orqanlarına həvalə etsə də, onların verdiyi lisenziyaların İttifaqın bütün ərazisində etibarlı olmasını müəyyən edir. *Dördüncüsü*, qeyd olunan aktlar üzv dövlətlərin səlahiyyətli orqanlarının əməkdaşlığını əlaqələndirə biləcək orqan qismində komitənin yaradılmasını nəzərdə tutur. 116/2009 sayılı Reqlamentin 8-ci və 2019/880 sayılı Reqlamentin 13-cü maddəsinə əsasən, yaradılan Komitənin funksiyası reqlament və direktivlərin müddəələrinin icrası istiqamətində üzv dövlətlərin fəaliyyətini əlaqələndirməkdə

və ona nəzarət etməkdə Komissiyaya məsləhətçi yardımı etməkdir. Avropa Parlamenti və Avropa İttifaqı Şurasının Komissiya tərəfindən icra səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsinə üzv dövlətlər tərəfindən nəzarət qaydası və şərtləri ilə bağlı ümumi qayda və prinsiplərin müəyyən edilməsi haqqında 16 fevral 2011-ci il tarixli Reqlamentə (182/2011) [14] əsasən, Komitə müsbət rəy verdiyi halda Komissiya icra haqqında sənədi qəbul edir, əks halda sənəd qəbul edilmir, zəruri halda təkrar baxışa göndərilir (m. 5). Hesab edirik ki, hüquq ədəbiyyatında qeyd olunan “direktivlərin realizəsi məqsədi ilə işləyən üzv dövlətlərdən olan ekspert qrupları” [8] da məhz qeyd olunan Komitə çərçivəsində fəaliyyət göstərir. *Beşincisi*, daxili aktlar operativ, gömrük orqanları arası, hüquqi əməkdaşlığı fərqləndirmədən ümumi formada səlahiyyətli orqanlar arasındakı əməkdaşlığı müəyyən edir. Qeyd edək ki, hər bir akt məqsədinə və predmet sferasına uyğun olaraq üzv dövlətlərdən səlahiyyətli orqanları müəyyən etmək və Komissiyaya təqdim etmək öhdəliyini müəyyən edir. Bu orqan bir və ya bir neçə ola bilər. Məhz məqsəd və predmet sferasına uyğun olaraq, əməkdaşlıq edəcək səlahiyyətli orqanları müəyyən etmək olar. Əlbəttə, mədəni irs obyektlərinin idxal və ixracının sərhədini keçməsinə və bu əməliyyatların rəsmiləşdirilməsinin gömrük orqanları tərəfindən həyata keçirilməsinə nəzərə alsaq, səlahiyyətli orqanlar qismində gömrük orqanlarının çıxış etməsi qənaətinə gəlmək olar. Hərçənd 116/2009 sayılı Reqlamentin 6-cı və 2019/880 sayılı Reqlamentin 7-ci maddələri inzibati əməkdaşlığın, ilk olaraq, gömrük orqanları arasında həyata keçirilməsinə nəzərdə tutur. Yeri gəlmişkən, üzv dövlət mədəni irs obyektlərinin dövriyyəsi ilə bağlı gömrük orqanlarının sayını məhdudlaşdırma bilər və ya bu səlahiyyəti onkret gömrük orqanına həvalə edə bilər. Amma bununla bağlı Komissiyayı məlumatlandırılmalıdır. 2019/880 sayılı Reqlamentin 7-ci maddəsinin “və” bağlayıcısından sonra təsbit etdiyi səlahiyyətli orqanlar üçün 4-cü maddəyə istinad etməsinə əsaslanaraq, bu orqanın idxal lisenziyasını verən orqan olmasını müəyyən edirik. Bu texniki üsul 116/2009 sayılı Reqlament (m. 6) üçün də xarakterikdir. Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyi nümunəsində qeyd edə bilərik ki, mədəni irs obyektlərinin idxal və ixrac lisenziyasının verilməsi Mədəniyyət Nazirliyinin səlahiyyətinə aiddir. Mədəni irs obyektlərinin qaytarılması ilə bağlı səlahiyyətli orqanların dairəsi dəyişə bilər. 2014/60/EC sayılı Direktivin 5-ci maddəsi mərkəzi və səlahiyyətli orqanları fərqləndirir. Mərkəzi orqanlar öz aralarında əməkdaşlıq etməklə yanaşı, milli səlahiyyətli orqanların əməkdaşlıq etməsində yardımçı olurlar. Sorğudan və görülməli olan tədbirdən asılı olaraq, səlahiyyətli orqanlar dəyişir: a) mədəni irs obyektlərinin axtarılması ilə bağlı bu hüquq mühafizə orqanlarıdır (m. 5(1)); b) mədəni irs obyektlərinin statusunun və mənşəyinin müəyyən edilməsi üzrə bu Mədəniyyət Nazirliyi (m. 5(3)); c) mədəni irs obyektləri ilə bağlı müvəqqəti tədbirlərin görülməsi üzrə hüquq mühafizə, ədliyyə orqanları (m. 5(4,5)); d) arbitraj və ya məhkəmə araşdırması üzrə ədliyyə orqanları və ya məhkəmə (m. 5 (6); m.6). Qeyd olunan səlahiyyətli

orqanlar arasında əməkdaşlıq sorğu və informasiya mübadiləsi formasında həyata keçirilir. Tələb olunur ki, əməkdaşlıq prosesində informasiya mübadiləsi üçün “*Internal Market Information System*” modulundan istifadə edilməlidir. Bu modul Avropa Parlamenti və Avropa İttifaqı Şurasının 25 oktyabr 2012-ci ildə qəbul etdiyi Daxili bazar haqqında informasiya sistemi vasitəsi ilə inzibati əməkdaşlıq haqqında və Komissiyanın 2008/49/EC sayılı Qərarının ləğv edilməsi haqqında Rəqlamenti (1024/2012) [15] əsasında xüsusi olaraq mədəni irs obyektləri üçün hazırlanmışdır.

Avropa İttifaqını digər regional təşkilatlardan fərqləndirən əsas xüsusiyyətlərdən biri, burada cinayətkarlıqla, o cümlədən mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsi ilə operativ mübarizənin təkmil institusional mexanizmlər çərçivəsində aparılmasıdır. Bu mexanizmin formalaşmasının hüquqi əsası 1992-ci il Maastrix Müqaviləsi ilə yaradılmışdır. Belə ki, Maastrix Müqaviləsinin VI bölməsində cinayət hüquqi sahədə polis və məhkəmə orqanlarının əməkdaşlığı haqqında müddəalar nəzərdə tutulur. Bu müddələrin tətbiq edilməli olduğu əməkdaşlıq sahəsi, o cümlədən üzv dövlətlərin hüquq mühafizə orqanlarının əməkdaşlığı (*operativ əməkdaşlıq*) Avropa İttifaqının üçüncü dayaqını təşkil edir [1, s. 73]. Maastrix müqaviləsi *üçüncü dayaq* çərçivəsində iki istiqamətdə: polis orqanlarının (m.30) və ədliyyə orqanlarının (m.31) əməkdaşlığını müəyyən edir. Birinci əməkdaşlığın məzmununa daxildir [3, s. 96]: 1) cinayətlərin qarşısının alınması, aşkar edilməsi və təhqiqatı üzrə üzv dövlətlərin polis, gömrük və digər orqanlarının operativ-axtarış fəaliyyəti; 2) müvafiq məlumatların toplanması, saxlanması, analiz edilməsi və mübadiləsi üzrə informasiya fəaliyyəti; 3) kadr hazırlığı və kriminalistik təminatlar; 4) cinayətlərin təhqiqatının kriminalistik metodlarının təkmilləşdirilməsi. Hesab edirik ki, hüquq mühafizə orqanlarının transmilli cinayətlərlə, o cümlədən mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizəsi bu sferaya daxildir. Bu kontekstdə mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsi Maastrix Müqaviləsinin 20-ci maddəsində nəzərdə tutulan “digər təhlükəli transsərhəd cinayətlər” sırasına daxildir. Nəzərə alsaq ki, Avropolun yaradılması haqqında 1995-ci il Konvensiyasının qəbul edilməsi məhz bu maddəyə əsaslanır, o halda mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsi də Avropolun fəaliyyət dairəsinə düşməsinə ehtimal etmək olar.

Avropa İttifaqı çərçivəsində sərhədlərin şəffaf olması, yalnız şəxslərin və malların sərbəst yerdəyişməsinə asanlaşdırmadı, eyni zamanda, mütəşəkkil cinayətkarlığın meydana çıxması potensialını və təhlükəsini də artırdı [7]. Bu təhlükənin qarşısının alınması kontekstində Avropa Polis Təşkilatının (Avropol) yaradılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Qeyd etmək lazımdır ki, Avropol onun yaradılması haqqında 26 iyul 1995-ci il Konvensiyası əsasında 1994-cü ildən fəaliyyət göstərən Narkotiklərə mübarizə üzrə Avropa şöbəsinin bazasında yaradılmışdır [5]. 01 oktyabr 1998-ci ildə Konvensiyanın qüvvəyə minməsi ilə faktiki olaraq 1999-cu ildən fəaliyyətə başlayan Avropol, təkmilləşdirilmə

istiqamətində müəyyən inkişaf yolu keçmişdir. 2007-ci ildə Avropa İttifaqının yaradılması haqqında Lissabon Müqaviləsi qəbul edildikdən sonra, cinayətkarlıqla operativ mübarizə mexanizmlərinin Lissabon Müqaviləsinin müddəalarına uyğunlaşdırılması məqsədi ilə, Avropolun təsis edilməsi haqqında Avropa İttifaqı Şurasının 6 aprel 2009-cu il tarixli Qərarı (2009/371/JHA) qəbul edildi. 1995-ci il Konvensiyasının ləğv edən bu Qərar, de jure Avropolun fəaliyyətinin hüquqi əsaslarını yenidən müəyyən etdi [4]. Bu qərarla, Avropol, Avropa İttifaqının Agentliyinə çevrildi. Yəni Avropol, hazırda təşkilati tip baxımından agentlikdir. Təşkilati quruluş baxımından agentlik üç əsas departamentdən: ümumi məsələlər üzrə, daxili idarəetmə, əməliyyat departamentindən ibarətdir [6, s. 115]. Avropa İttifaqının fəaliyyəti haqqında Müqavilənin 88-ci maddəsinin müddəalarına uyğun olaraq, Avropa Parlamenti və Avropa İttifaqı Şurasının 11 may 2016-cı il tarixli Reqlamenti (2016/794) [16] 2009-cu il tarixli Qərarı (2009/371/JHA) ləğv edərək Avropol-un fəaliyyəti yeni hüquqi tənzimlənməsini müəyyən etdi. Belə ki, Avropa İttifaqının fəaliyyəti haqqında Müqavilənin 88-ci maddəsi Avropolun fəaliyyətinin adı qanunvericilik proseduru ilə qəbul edilən reqlament əsasında tənzimlənməsini nəzərdə tutur. 2016/794 sayılı Reqlamentin tədqiqatımız baxımından əhəmiyyətli olan iki cəhətini qeyd etmək olar: a) Reqlament Avropolun təşkilati tipini dəyişmədi; b) Reqlament mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinə İttifaqın ümumi maraqlarına zərər vuran hüquqpozuntusu olaraq, Avropolun birbaşa fəaliyyət sferasına daxil etdi.

Qeyd etmək lazımdır ki, mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizədə əməkdaşlıqla bağlı universal-təkilati mexanizmlərə məxsus xüsusiyyətlər Avropolun fəaliyyəti üçün də xarakterikdir. Mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizədə Avropol 2016/794 sayılı Reqlamentinə əsaslanaraq, Avropa İttifaqı orqanlarının qəbul etdiyi aktlarla yanaşı, Avropa Şurası çərçivəsində qəbul edilən beynəlxalq müqavilə, məsələn, Mədəni sərəvətlərlə bağlı cinayətlər haqqında 2017-ci il Nikosiya Konvensiyasının müddəalarını da tətbiq edir. Bu istiqamətdə Avropol yalnız üzv dövlətlərin polis orqanlarının fəaliyyətini əlaqələndirmir, eyni zamanda, onlarla əməkdaşlıq edir. Bu əməkdaşlıq, üzv dövlətlərdə fəaliyyət göstərən Avropolun milli bölmələri vasitəsilə həyata keçirilir. Hər bir milli bölmə Avropolla əlaqə üzrə ən azı bir əlqələndirici zabit (*Liaison officers*) təyin edir. Avropol çərçivəsində operativ əməkdaşlığın əsas forması məlumat mübadiləsidir. Bu əməkdaşlıq formasının səmərəli həyata keçirilməsi istiqamətində Avropol məlumatları: üzv dövlətlərdən, Avropa İttifaqı orqanlarından, beynəlxalq təşkilatlardan, xüsusi şəxslərdən, İnternetdən və s. əldə edir. Məlumat əldə edilərkən onun məhdudlaşdırılması hədləri də nəzər alınmalıdır. Xüsusilə şəxsi məlumatlarla bağlı məhdudlaşdırılmaların nəzərə alınması zəruridir. Aşkar şəkildə insan hüquqlarının pozulması ilə alınan şəxsi məlumatların işlənilməsi qadağan edilir. Avropol üzv dövlətlə bağlı məlumatları, onun

məhdudlaşdırılması hallarını nəzərə almaqla, üzv dövlətə təqdim edir. Bununla bağlı, bütün hallarda məlumatı təqdim edən mənbəni məlumatlandırılmalıdır. Mövcud məlumatlar yalnız məhdudlaşdırma hədləri nəzərə alınmaqla Avropol tərəfindən üçüncü dövlətlərə və beynəlxalq təşkilatlara verilə bilər. Avropol yalnız məlumat mübadiləsini həyata keçirir. Eyni zamanda, həmin məlumatları toplayır, araşdırır, əməliyyat və strateji məqsədlər üçün təhlil edir. Avropol toplanmış məlumatların mühafizə edilməsi üçün zəruri tədbirləri görür. Şəxsi məlumatlar işlənmə məqsədləri üçün zəruri olan müddətdə saxlanılır. Məlumat mübadiləsi məlumatların toplanması, təhlil edilməsi və verilməsinin avtomatlaşdırılmış sistemi (*The Europol Computer System*) vasitəsilə həyata keçirilir. Mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizədə məlumat mübadiləsi 1024/2012 sayılı Reqlament əsasında xüsusi olaraq mədəni irs obyektləri üçün hazırlanmış “Internal Market Information System” modulundan istifadə etməklə həyata keçirilir.

Mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizədə istifadə olunan digər əməkdaşlıq forması birgə istintaq qruplarının yaradılmasıdır. 2016/794 sayılı Reqlamentə və birgə istintaq qrupunun fəaliyyət göstərdiyi üzv dövlətin qanunvericiliyinə müvafiq olaraq, Avropol bu qrupda iştirak edir və zəruri informasiya dəstəyi göstərir.

Mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizədə Avropol yalnız üzv dövlətlərin polis orqanları ilə deyil, eyni zamanda Avropa İttifaqının orqanları ilə və beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edir. Mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı beynəlxalq çərçivədə həyata keçirilən birgə əməliyyatlarda iştirak edir. Bu əməliyyatlar çərçivəsində Avropol Beynəlxalq Gömrük Təşkilatının *Cen comm* və İnterpolun *I-24/7* təhlükəsiz rabitə sistemlərindən, həmçinin İnterpolun İD-Art mobil tətbiq proqramından istifadə edir [8]. Avropolun əsas rol oynadığı belə birgə əməliyyatlara nümunə qismində 2016-cı ildən mütəmadi olaraq keçirilən milli “Pandora” Beynəlxalq əməliyyatını nümunə qismində göstərmək olar. European Interdisciplinary Platform against Criminal Threats çərçivəsində keçirilən bu əməliyyatlarda Avropol məlumat mübadiləsi vasitəsilə əməliyyata operativ və analitik dəstək verir. Məsələn, İspan Mülki Qvardiyasının (Guardia Civil) rəhbərliyi, Avropol, İnterpol və Beynəlxalq Gömrük Təşkilatının dəstəyi və 31 ölkənin polis orqanlarının iştirakı ilə 1 iyun 31 oktyabr 2020-ci il tarixində keçirilən “Pandora V” əməliyyatında 56400 mədəni irs obyekti götürülmüş, 300 cinayət işi qaldırılmış, 67 nəfər həbs edilmişdir [21]. Eyni qaydada 13 Avropa dövlətinin iştirakı ilə 13-24 avqust 2022-ci iltarixində keçirilən “Pandora VII” əməliyyatında oğurlanmış 4017 mədəni irs obyektləri aşkar edilərək götürülmüşdür [19].

Avropol üzv olmayan dövlətlərlə də əməkdaşlıq edə bilər. Belə ki, Avropa İttifaqı Şurasını məlumatlandırmaq şərti ilə Avropol beynəlxalq təşkilatlarla yanaşı, üzv olmayan dövlətlərlə əməkdaşlıq haqqında sazişlər bağlaya bilər. Bu baxımdan, Avropol üzv olmayan dövlətlərin polis orqanları ilə də əməkdaşlıq

edə bilər. Bunun üçün əməkdaşlıq haqqında sazişin bağlanması zəruridir. Avropol və Azərbaycan Respublikası arasında belə bir saziş bağlanmamışdır. Bununla yanaşı, 2009-cu ilə qədər 1996-cı ildə bağlanmış Bir tərəfdən Avropa Birliyi və onun üzvü olan dövlətlər, digər tərəfdən Azərbaycan Respublikası arasında tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq Sazişi [2, s. 512-567] belə bir əməkdaşlıq üçün əsas ola bilərdi. Belə ki, Saziş hərbi sahə istisna edilməklə bütün əməkdaşlıq münasibətləri üçün hüquqi əsas müəyyən edir. Yeri gəlmişkən, Sazişin VIII fəslə qeyri-qanuni fəaliyyətin qarşısının alınması sahəsində, IX fəslə isə mədəni əməkdaşlığa aid müddəalar nəzərdə tutur. 10 il müddətinə nəzərdə tutulan Sazişin icra müddətinin 2009-cu ildə bitməsinə baxmayaraq onun icrası yeni sazişin imzalanmasına qədər hər dəfə avtomatik olaraq bir il müddətinə uzadılır [18]. Bununla yanaşı, 2009-cu ildən Azərbaycan Respublikası və Avropa İttifaqının ikitərəfli əməkdaşlığı Şərq Tərəfdaşlığı proqramı çərçivəsində, 2018-ci ildən isə Tərəfdaşlıq Prioritetləri sənədi üzrə həyata keçirilir.

Üçüncü dəyər çərçivəsində fəaliyyət göstərən ikinci təsisat Avropa ədliyyə idarəsidir (Avrojust). Avropa İttifaqı Şurasının Ağır cinayətlərlə mübarizəni gücləndirmək məqsədilə Avrojustun yaradılması haqqında 28 fevral 2002-ci il tarixli Qərarı (2002/187/JAI) [20] ilə təsis edilən Avrojust, bir qayda olaraq, ağır cinayətlərlə mübarizədə üzv dövlətlərin ədliyyə orqanları arasında əməkdaşlığı əlaqələndirir. Göründüyü kimi, əməkdaşlıq daha çox mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizədə hüquqi əməkdaşlığı ehtiva edir. Hansı ki hüquqi əməkdaşlıq məsələləri tədqiqatın ikinci fəslinin sonuncu paragrafında təhlil edilir.

III. Nəticə

Mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizədə regional əməkdaşlıq üçün ümumi olan universal səviyyədə mövcud beynəlxalq hüquq normalarının regional realizəsini təmin etmək xüsusiyyəti, Avropa İttifaqı çərçivəsində məxsus formada özünü büruzə verir. *Əvvəla*, təkmil regional mexanizmlərin olması, 1970-ci il UNESCO Konvensiyasının əsas məqsədlərindən biri olan beynəlxalq əməkdaşlığın yəinə yetirilməsinə xidmət edir. Bu məqsədin regional səviyyədə çoxtərəfli formada həyata keçirilməsi, ikitərəfli əməkdaşlıq formasını istisna etmir. *İkincisi*, müvafiq regional normativ hüquqi bazanın olması, regional beynəlxalq əməkdaşlığın həyata keçirilməsini hüquqi baxımdan təmin edir. *Üçüncüsü*, Avropa İttifaqı çərçivəsində regional əməkdaşlıq bir qayda olaraq kommunitar (daxili qanunvericilik) formasında həyata keçirilir. *Dördüncüsü*, Avropa İttifaqı operativ əməkdaşlıq təkmil institusional mexanizmlər çərçivəsində həyata keçirilir. Avropol və Avrojust kimi qurumların olması belə bir nəticəyə gəlməyə əsas verir. Qeyd olunan təşkilati mexanizmlərin əsas xüsusiyyəti onların fəaliyyətinin sırf olaraq Avropa İttifaqı orqanlarının (daxili qanunvericilik) aktları ilə tənzimlənməsidir. Bu aktlarla bağlı aşağıdakıları qeyd etmək olar: *əvvəla*, bu aktların müddəaları

universal səviyyədə mövcud olan aktların mövqeyi ilə oxşardır. *İkincisi*, bu aktlar mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinin qarşısının alınması istiqamətində hüquqi əsaslar müəyyən edir. *Üçüncüsü*, müxtəlif vaxtlarda qəbul edilsə də, qeyd olunan aktlar mədəni irs obyektlərinin qanunsuz dövriyyəsinin qarşısının alınması üçün vahid hüquqi əsas müəyyən edir. *Dördüncüsü*, qeyd olunan aktlar üzv dövlətlərin səlahiyyətli orqanlarının əməkdaşlığını əlaqələndirə biləcək müvafiq qurumların yaradılmasını nəzərdə tutur. *Beşincisi*, bu aktlar operativ, gömrük, hüquqi əməkdaşlığı fərqləndirmədən ümumi formada səlahiyyətli orqanlar arasındakı əməkdaşlığı müəyyən edir.

ƏDƏBİYYAT (REFERENCES):

1. Council Directive 93/7/EEC of 15 march 1993 on the return of cultural objects unlawfully removed from the territory of a Member State.
URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/10554> (last access - 07.10.2024).
2. Council Regulation (EEC) No 3911/92 of 9 December 1992 on the export of cultural goods.
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31992R3911> (last access - 07.10.2024).
3. Directive 2014/60/EU of the European Parliament and of the Council of 15 may 2014 on the return of cultural objects unlawfully removed from the territory of a Member State and amending Regulation (EU) No 1024/2012 (Recast).
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0060> (last access - 07.10.2024).
4. European Law. Textbook. Ed E.A.Aliyev. Baku: Gnuash-B Publishing, 2019. 764 p (in Azerbaijani / *Avropa hüququ. Dərslük / E.Ə.Əliyevin red. II ə. – Bakı: Günəş-B nəşriyyat müəssisəsi, 2019, - 764 s.*
5. EU Law. Textbook. Ed Kashkin S.Y. The 3rd edition with amendments. Moscow: Yurayt Publishing House, 2010. 1119 p (in Russian / *Право Европейского Союза. Учебник для вузов. Под ред. С.Ю. Кашкина. 3-е изд., переп. и доп. М., Изд-во Юрайт, 2010, - 1119 с.*
6. Kravchuk A.O. The contemporary activities of the police of the EU. The step forward the Science, 2021:4. P. 114-117 (in Russian / *Кравчук А.О. Современная деятельность полицейской службы Европейского союза // Шаг в науку. – 2021. – № 4, с. 114–117.*
URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennaya-deyatelnost-politseyskoy-sluzhby-evropeyskogo-soyuza/viewer> (last access - 07.10.2024).
7. Majidov R.A. The international cooperation in sphere of combating customs crimes. PhD Thesis. Baku, 2010. 207 p (in Azerbaijani /

- Məcidov R.A. Gömrük işi sferasında cinayətkarlıqla mübarizədə beynəlxalq hüquqi əməkdaşlıq: / hüquq üzrə fəlsəfə doktoru dis. / - Bakı, 2010, - 207 s.).*
8. Matsakova N.A. Formation and development of Europol from its foundation to the adoption of the convention establishing a police service of the European Union // *Universum: Social Sciences: electronic scientific journal*. 2017. No. 5(35) (in Russian / *Мацакова Н.А. Становление и развитие Европола с момента основания и до принятия конвенции об учреждении полицейской службы Европейского Союза // Universum: Общественные науки : электрон. научн. журн. 2017. № 5(35)*).
URL: <http://universum.com/ru/social/archive/item/4884> access
 9. Potemkina O.Y. The EU and the Problem of Illicit Trafficking in Cultural Property // *Scientific and Analytical Bulletin of the Institute of Economics of the Russian Academy of Sciences*. 2023. No. 3. p. 137-145 (in Russian / *Потемкина О.Ю. ЕС и проблема незаконного оборота культурных ценностей // Научно-аналитический вестник ИЕ РАН. 2023. №3. с. 137-145*).
URL: (doi) 10.15211/vestnikieran32023137145 (last access - 07.10.2024).
 10. Regulation (EC) No 116/2009 of 18 December 2008 on the export of cultural goods (Codified version).
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009R0116> (last access - 07.10.2024).
 11. Regulation (EU) No 182/2011 of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 laying down the rules and general principles concerning mechanisms for control by Member States of the Commission's exercise of implementing powers.
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011R0182> (last access - 07.10.2024).
 12. Regulation (EU) No 1024/2012 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 on administrative cooperation through the Internal Market Information System and repealing Commission Decision 2008/49/EC ('the IMI Regulation') Text with EEA relevance.
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1024> (last access - 07.10.2024).
 13. Regulation (EU) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) and on the replacement and repeal of Council decisions 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA and 2009/968/JHA.

- URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32016R0794> (last access - 07.10.2024).
14. Regulation (EU) 2019/880 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on the introduction and the import of cultural goods.
URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0880> (last access - 07.10.2024).
15. The collection of international documents. Volume I. Baku: Ganun, 2008. 960 p (in Azerbaijani / Beynəlxalq sənədlər toplusu. I cild. – Bakı: Qanun, 2008. – 960 s).
16. Volevodz A.G., Damirchiyev E.I-O. The legal basis of the organization and activity of Europol after Lisbon Treaty. Law and Security. The scientific journal, 2011:1 (38) (in Russian / Волеводз А.Г., Дамирчиев Э.И-О. Правовые основы организации и деятельности Европола после Лиссабонского договора // Право і безпека. Науковий журнал. – 2011. – №1 (38)).
URL: https://uploadiblock826826adf1a90fd99bfa06599eb6684df70.pdfutm_source=google.com&utm_medium=organic&utm_campaign=google.com&utm_referrer=google.com (last access - 07.10.2024).
17. Yerofeev I.V. The evolution of Europol. Theory and practice of public development. Law sciences, 2015:3, p. 67-68 (in Russian / Ерофеев И.В. Эволюция Европола // Теория и практика общественного развития. Юридические науки. 2015, № 3, с. 67-68).
URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-evropola> (last access - 07.10.2024).
18. URL: <https://mfa.gov.az/az/category/regional-teskilatlar/azerbaycan-avropa-ittifaqi-munasibetleri> (last access - 07.10.2024).
19. URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/international-art-trafficking-sting-leads-to-60-arrests-and-over-11-000-objects-recovered#empact> (last access - 07.10.2024).
20. URL: <https://eulaw.edu.ru/spisok-dokumentov-po-pravu-evropejskogo-soyuza/reshenie-soveta-o-sozdani-evroyust-v-tselyah-usileniya-borby-s-tyazhkoj-prestupnostyu-perevod-chetverikova-a-o/> (last access - 07.10.2024).
21. URL: <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2021/More-than-56-400-cultural-goods-seized-and-67-arrested> (last access - 07.10.2024).
22. URL: <https://rm.coe.int/168007a0fc> (last access - 07.10.2024).
23. URL: <https://rm.coe.int/1680710435> (last access - 07.10.2024).

Peculiarities of regional cooperation against illicit trafficking of cultural heritage objects within the European Union

SIMA SULEYMANLI*

Abstract

The article discusses international cooperation within the European Union framework against the illicit trafficking of cultural heritage objects. It analyzes the characteristics of regional cooperation within the European Union in combating illicit trafficking. In this regard, the European Union is identified as a more effective and advanced regional cooperation mechanism. It is noted that the realization of international legal norms, which are universally applicable for regional cooperation, takes on a unique form within the European Union framework. The existence of a relevant regional normative legal base legally ensures the implementation of regional cooperation. To this end, normative acts adopted within the European Union are analyzed. The significance of these acts as a legal basis in combating illicit trafficking and their aspects of improvement are examined. It is noted that within the European Union, legal regulation in the relevant sphere is carried out in the form of communitarian (internal) legislation. In determining the characteristics of this form, a comparison is made of Regulation No. 3911/92 adopted in 1992, Regulation No. 116/2009 adopted in 2008, Directive No. 93/7/EEC adopted in 1993, and Directive No. 2014/60/EC adopted in 2014. The forms and directions of regional cooperation are examined. In particular, the characteristics of operational cooperation in the fight against illicit trafficking are identified. It is emphasized that a key distinguishing feature here is the implementation of operational measures against the illicit trafficking of cultural heritage objects within an advanced institutional mechanism. Operational cooperation constitutes the third pillar of the European Union. In this context, the activities of Europol are analyzed. The legal basis for its operations is examined, and its forms and directions are determined. The establishment and enhancement of Europol's activities are explored. The significance of Regulation No. 2016/794, adopted in 2016, is highlighted. This Regulation includes the illicit trafficking of cultural heritage objects as an offense that harms the Union's general interests, thereby placing it within Europol's direct sphere of activity. The characteristics of Europol's cooperation with the law enforcement agencies of non-member states are analyzed. Its interaction with other cooperation mechanisms is also examined. It is noted that, with the notification of the European Council, Europol may cooperate with the police authorities of non-member states. For this purpose, it is necessary to conclude a cooperation agreement with those states. No such agreement has been signed

* PhD in Law / Baku State University / email: s.suleymanli@hotmail.com

between Europol and the Republic of Azerbaijan. However, the Partnership and Cooperation Agreement signed with the European Union may serve as a basis for operational cooperation.

Keywords: *cultural heritage objects, illicit trafficking, regional cooperation, operational cooperation, European Union, Europol, European Council, regulation, directive.*

Особенности регионального сотрудничества, направленного против незаконного оборота объектов культурного наследия в рамках Европейского Союза

СИМА СУЛЕЙМАНЛЫ*

Резюме

В статье рассматривается международное сотрудничество в рамках Европейского Союза в борьбе с незаконным оборотом объектов культурного наследия. Здесь анализируются особенности регионального сотрудничества в рамках Европейского Союза в борьбе с незаконным оборотом. В этом направлении Европейский Союз определяется как более эффективный и усовершенствованный механизм регионального сотрудничества. Отмечается, что особенность обеспечения реализации норм международного права, существующих на универсальном уровне и общих для регионального сотрудничества, на региональном уровне проявляется в специфической форме в рамках Европейского Союза. Наличие соответствующей региональной нормативно-правовой базы юридически обеспечивает осуществление регионального сотрудничества. С этой целью анализируются нормативные акты, принятые в рамках Европейского Союза. Исследуются значение этих актов как правовой основы в борьбе с незаконным оборотом и особенности их усовершенствования. Отмечается, что в соответствующей сфере в рамках Европейского Союза правовое регулирование осуществляется в форме коммунитарного (внутреннего) законодательства. В направлении определения особенностей этой формы проводится сравнение Регламента № 3911/92, принятого в 1992 году, и Регламента № 116/2009, принятого в 2008 году, а также Директив № 93/7/ЕЕС, принятой в 1993 году, и № 2014/60/ЕС, принятой в 2014 году. Исследуются формы и направления регионального сотрудничества. В частности, определяются особенности оперативного сотрудничества в борьбе с незаконным оборотом. Отмечается, что

* Доктор философии по праву / Бакинский Государственный Университет / email: s.suleymanli@hotmail.com

основная отличительная особенность здесь заключается в осуществлении оперативной борьбы с незаконным оборотом объектов культурного наследия в рамках усовершенствованного институционального механизма. Здесь оперативное сотрудничество составляет третий столп Европейского Союза. В направлении осуществления этого сотрудничества анализируется деятельность Европола. Анализируются правовые основания его деятельности, определяются формы и направления. Исследуются вопросы создания Европола и усовершенствования его деятельности. Определяется значение Регламента 2016 года (2016/794). Отмечается, что этим Регламентом незаконный оборот объектов культурного наследия включён в сферу непосредственной деятельности Европола как правонарушение, наносящее ущерб общим интересам Союза. Анализируются особенности сотрудничества Европола с правоохранительными органами государств, не являющихся членами. Исследуется его взаимосвязь с другими механизмами сотрудничества. Отмечается, что Европол может сотрудничать с полицейскими органами государств, не являющихся членами, при условии информирования Совета Европейского Союза. Для этого необходимо заключение соглашения о сотрудничестве с этими государствами. Такое соглашение между Европолем и Азербайджанской Республикой не заключено. Однако Соглашение о партнёрстве и сотрудничестве, заключённое с Европейским Союзом, может служить основой для оперативного сотрудничества.

Ключевые слова: *объекты культурного наследия, незаконный оборот, региональное сотрудничество, оперативное сотрудничество, Европейский Союз, Европол, Совет Европы, регламент, директива.*

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 20.10.2024

Çapa qəbul: 02.04.2025